

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.009.02.2021

Pan
Bartłomiej Michałowski
Prezes Zarządu
Ośrodka Badawczo-Rozwojowego
Urządzeń Mechanicznych
„OBRUM” Sp. z o.o.
ul. Toszecka 102
44-117 Gliwice

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/015 – Funkcjonowanie Polskiej Grupy Zbrojeniowej i spółek zależnych*

*Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 2176, ze zm.) i art. 11 ust. 4 ustawy z 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2020 r. poz. 1913, ze zm.), Najwyższa Izba Kontroli wyłączyła jawność informacji będących tajemnicą przedsiębiorcy poprzez usunięcie fragmentów wystąpienia pokontrolnego w miejscach oznaczonych nawiasem [...].

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Urządzeń Mechanicznych „OBRUM” Sp. z o.o. w Gliwicach, ul. Toszecka 102, 44-117 Gliwice ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bartłomiej Michałowski, Prezes Zarządu Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Urządzeń Mechanicznych „OBRUM” Sp. z o.o. w Gliwicach, od 27 sierpnia 2020 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Opracowanie i realizacja strategii spółki.2. Zarządzanie spółką, nadzór właścicielski nad spółkami zależnymi oraz prowadzenie działalności gospodarczej.3. Zawieranie, realizacja i rozliczanie zawartych umów.4. Kształtowanie się wyników finansowych i wskaźników ekonomicznych spółki.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 czerwca 2021 r. z uwzględnieniem zaistniałych zdarzeń oraz dowodów wytworzonych przed i po tym okresie, jeżeli mają wpływ na ocenę kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Izabela Pilarek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/56/2021 z 8 marca 2021 r.,2. Lucyna Mol, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/107/2021 z 13 maja 2021 r.

(akta kontroli str. 1-2a, 9)

¹ Zwany dalej: „spółką OBRUM”, „OBRUM”, „spółką” lub „kontrolowaną jednostką”.

² Wcześniej Prezesami Zarządu Spółki byli: Elżbieta Wawrzyńkiewicz – od 29 lipca 2019 r. do 17 kwietnia 2020 r. i Marek Grochowski – od 14 grudnia 2017 r. do 31 maja 2019 r.; zwany dalej „Prezesem Zarządu”. Po wygaśnięciu mandatu Marka Grochowskiego do dnia powołania na Prezesa Zarządu Elżbiety Wawrzyńkiewicz, a także od rezygnacji Elżbiety Wawrzyńkiewicz do powołania na Prezesa Zarządu Bartłomieja Michałowskiego – Zarząd Spółki był jednoosobowy, a jego członkiem był Tomasz Kurczek.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 ze zm., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

Spółka nie otrzymała zatwierdzonego dokumentu Strategia Grupy Kapitałowej Polskiej Grupy Zbrojeniowej S.A.⁵ na lata 2019-2023. Opracowane w OBRUM dokumenty: „Strategia Rozwoju Spółki na lata 2016-2020” i „Plan Naprawczy na lata 2021-2023. Strategia Rozwoju OBRUM”⁶ nie zostały ostatecznie procedowane przez Zgromadzenie Wspólników, a prognozowanie przyszłej sytuacji ekonomicznej następowało w oparciu o „Plany działalności OBRUM”, sporządzane na podstawie polityki budżetowania Polskiej Grupy Zbrojeniowej S.A.⁷

Spółka poniosła w 2018 r. stratę netto w kwocie 3.340,3 tys. zł, jednakże po podjęciu działań naprawczych, w 2019 r. i w 2020 r. osiągnęła zysk netto w kwocie 1.094,6 tys. zł i 2.971,5 tys. zł. NIK pozytywnie ocenia kształtowanie się wskaźników ekonomicznych za 2019 i 2020 r. dotyczących rentowności, zadłużenia aktywów i płynności, które osiągały odpowiedni, optymalny poziom i świadczyły o dobrej kondycji ekonomicznej Spółki w tym okresie.

OBRUM uzyskiwała przychody głównie ze sprzedaży w segmencie militarnym, [...] i przychody ze sprzedaży dla Sił Zbrojnych⁸, realizowane na podstawie [...] umów zawartych z MON.

[...].

NIK pozytywnie ocenia podejmowanie przez Spółkę działań zmierzających do zwiększenia przychodów ze sprzedaży wyrobów nowych lub ulepszonych, a także wzrost nakładów na działalność innowacyjną. Zmniejszyły się jednakże nakłady na działalność badawczo-rozwojową⁹, co wynikało m.in. ze spadku zainteresowania Ministerstwa Obrony Narodowej¹⁰ takimi rozwiązaniami.

Podkreślenia wymagają dwa przypadki zaniechania projektów B+R, wskutek zmiany planów SZ, co skutkowało poniesieniem przez Spółkę nakładów [...]. Zawarte w 2013 r. umowy, przestały być finansowane przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju¹¹ po sześciu latach realizacji projektów, z przyczyn niezależnych od Spółki, których umowy nie przewidywały, co naraziło „OBRUM” na znaczne straty. Pomimo zaprzestania finansowania we wrześniu i grudniu 2019 r., dotychczas nie rozwiązano i nie rozliczono obu umów.

Wysoki [...] udział wyrobów do których zgłoszono reklamacje w wyrobach sprzedanych, wynikał głównie ze specyfiki wytwarzanych produktów będących przeważnie prototypami składającymi się z wielu elementów i jednostkowego charakteru produkcji, przy czym reklamacje nie dotyczyły całych wyrobów lecz ich różnych elementów czy podzespołów.

Spółka ponosiła kary umowne za nieterminową realizację umów i odstąpienie od umowy przez zamawiającego, które w badanych [...] przypadków, wynikały z niedotrzymania terminu realizacji umowy przez podwykonawcę oraz z nieprzewidywalnego spiętrzenia prac w Spółce i u kooperantów. NIK zauważa,

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: „GK PGZ”

⁶ Dalej: „Plan Naprawczy „OBRUM”.

⁷ Dalej: „PGZ S.A.”

⁸ Dalej: „SZ”.

⁹ Dalej: „B+R”.

¹⁰ Dalej: „MON”.

¹¹ Dalej: „NCBiR”.

że przychody uzyskane w wyniku realizacji nowej umowy zawartej z zamawiającym, znacznie przewyższyły wysokość poniesionej kary umownej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹² kontrolowanej działalności

OBSZAR

Opis stanu faktycznego

1. Opracowanie i realizacja strategii Spółki

Podstawowym przedmiotem działalności „OBRUM” w sektorze militarnym było prowadzenie prac naukowo-badawczych, rozwojowych i wdrożeniowych w zakresie sprzętu wojskowego obejmujące: tworzenie koncepcji nowych rozwiązań, prowadzenie analiz naukowych, opracowanie dokumentacji technicznej, wykonywanie modeli funkcjonalnych i prototypów, prowadzenie badań, wdrażanie wyrobów do produkcji seryjnej oraz modernizację pojazdów będących na wyposażeniu SZ. W zakresie sektora militarnego działalność koncentrowała się w obrębie: mostów mobilnych na podwoziach kołowych i gąsienicowych, pojazdów inżynierskich, platform kołowych i gąsienicowych specjalnego przeznaczenia, symulatorów, systemów szkoleniowych i serwisowych dla krajowego i zagranicznego sprzętu wojskowego.

W sektorze pozamilitarnym spółka prowadziła m.in. badania, prace projektowe i analizy techniczne obejmujące: analizy wytrzymałościowe, modelowanie 3D, analizy w zakresie zespołów przeniesienia mocy, układów nośnych, projektowania systemów automatyki, dokumentacji technicznej dla projektów komercyjnych oraz najmowała i dzierżawiła pomieszczenia i grunty należące do OBRUM.

(akta kontroli str. 1464-1466)

Z wyjaśnień członka Zarządu i Prokurenta¹³ „OBRUM” wynika, że Spółka nie otrzymała zatwierdzonego dokumentu „Strategia Grupy Kapitałowej PGZ na lata 2019-2023”, a także „Planu Wdrożenia Strategii GK PGZ na lata 2019-2023”. PGZ S.A. przekazał do opiniowania wersję roboczą Strategii - nie wniesiono do niej uwag.

(akta kontroli str. 1466, 1751, 1754)

W Spółce opracowany został dokument „Strategia Rozwoju Spółki na lata 2016-2020”, który zawierał m.in. opis sytuacji ekonomiczno-finansowej Spółki i jej otoczenia rynkowego, analizę SWOT¹⁴, plany działalności w latach 2016-2020 i określenie zamierzeń rozwojowych oraz prognozę wyników finansowych.

Członek Zarządu i Prokurent wyjaśnili, że wymieniony dokument został przyjęty przez Zarząd 19 lutego 2016 r.¹⁵ oraz pozytywnie zaopiniowany przez Radę Nadzorczą. Celem poddania dokumentu procedurze zatwierdzenia przez Zgromadzenie Wspólników, 17 czerwca 2016 r. przekazano go Jednostce ds. Nadzoru Korporacyjnego PGZ S.A. Dokument ten nie był procedowany przez Zgromadzenie Wspólników¹⁶, pomimo że „OBRUM” monitorował o umieszczenie w porządku obrad Zgromadzenia Wspólników punktu obejmującego zatwierdzenie

¹² Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹³ Joanna Bartosz.

¹⁴ Wyszczególnienie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla Spółki.

¹⁵ Uchwała Zarządu nr 204/III/2016 z 19 lutego 2016 r.

¹⁶ Zgodnie z § 31 ust. 4 pkt 4 umowy spółki, zatwierdzenie strategicznych planów wieloletnich wymaga uchwały Zgromadzenia Wspólników.

tego dokumentu oraz informował PGZ S.A. i Radę Nadzorczą o fakcie przekazania Strategii w kwartalnych informacjach o spółce.

(akta kontroli str. 1249-1343, 1419, 1467, 1754-1757, 1764-1768, 1817-1822)

Spółka opracowała również dokument pn.: „Plan Naprawczy OBRUM”, który przyjęto uchwałą Zarządu z 22 grudnia 2020 r. Do dnia zakończenia kontroli, wymieniony dokument nie został poddany pod głosowanie przez Radę Nadzorczą Spółki¹⁷.

Dokument ten zakładał, że działalność Spółki będzie się opierać na czterech filarach, dla których określono 12 celów strategicznych, tj.:

- wartości oferty dla Klienta (cele to: zwiększenie udziału na rynku mostów mobilnych, dostawa nowych symulatorów, wygenerowanie sprzedaży eksportowej),
- zyskowności (zwiększenie przychodów ze sprzedaży, zamknięcie projektów generujących straty, włączenie się w „Program dla Śląska”),
- jakości oferty (radykalna poprawa jakości i terminowości realizowanych projektów, powołanie Rady Naukowej ds. Rozwoju, digitalizacja i uporządkowanie dokumentacji),
- kompetencji pracowników (rozpoczęcie modernizacji biur i hali, zatrudnianie najlepszych pracowników, mierzenie postępu rozwoju pracowników).

Wymieniony dokument powstał z inicjatywy Prezesa oraz Rady Nadzorczej i został przygotowany przez Zarząd z udziałem pracowników Spółki.

(akta kontroli str. 1344-1367, 1467, 1750, 1768)

Prognozowanie przyszłej sytuacji ekonomicznej Spółki oraz zamierzeń inwestycyjnych ujmowane było w corocznie aktualizowanych pięcioletnich „Planach działalności OBRUM”¹⁸. Wymienione dokumenty sporządzano na podstawie polityki budżetowania GK PGZ - zawierały przyjęte założenia makroekonomiczne oraz oszacowania prognozowanych na przyszłe lata przychodów, kosztów i inwestycji.

(akta kontroli str. 1420-1461, 1467)

Spółka w procesie opracowywania strategii GK PGZ przygotowywała analizy i ankiety (w tym dotyczące opracowania strategii domenowych) w zakresie m.in.: analizy SWOT, zasobów ludzkich, działalności innowacyjnej, ofertę produktową Spółki, sprzedaży wg klientów i produktów, zakupu wg dostawców i asortymentu. Zarząd na potrzeby prac nad strategią GK PGZ wytypował przedstawicieli „OBRUM” do składu Zespołu ds. Strategii. W ramach prac związanych z wdrożeniem Platformy Wymiany Kompetencji Technologicznych wyznaczono przedstawiciela „OBRUM” do uzyskania dostępu do prototypowej wersji platformy.

(akta kontroli str. 1464, 1466-1467, 1473-1498)

Członek Zarządu i Prokurent wyjaśnili, że na mocy przyjętego przez Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników „OBRUM” Kodeksu GK PGZ¹⁹, Spółka zobowiązana była przestrzegać standardów organizacyjnych oraz obowiązujących polityk grupy.

Dodatkowo wyjaśnili, że „OBRUM” zobligowano do stosowania 26²⁰ polityk obowiązujących w GK PGZ. W przypadku niektórych standardów organizacyjnych

¹⁷ W dniu 23 grudnia 2020 r. dokument został przekazany członkom Rady Nadzorczej.

¹⁸ Na lata 2018-2022, 2019-2023, 2020-2024

¹⁹ Uchwała nr 4/2019 Zgromadzenia Wspólników

²⁰ Procedura: implementacji standardów organizacyjnych, zarządzania sprzedażą eksportową, przygotowywania planów rzeczowo-finansowych, kontraktowania w ramach krajowych projektów zbrojeniowych. Polityka: audytu, innowacyjności, handlu międzynarodowego, budżetowania, zarządzania zakupami, rachunkowości,

koniecznym było przyjęcie przez „OBRUM” dodatkowych regulacji obejmujących: procedury implementacji standardów organizacyjnych, polityki cen transferowych, polityki budżetowania w zakresie przewidywanego budżetowego, planu rzeczowo-finansowego i polityki rachunkowości.

(akta kontroli str. 1468-1469)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK, Spółka aktywnie uczestniczyła w procesie opracowywania dokumentu „Strategia Grupy Kapitałowej PGZ na lata 2019-2023”, poprzez przygotowywanie analiz i wypełnianie ankiet. Ostatecznie Spółka nie otrzymała wymienionego dokumentu.

W „OBRUM” opracowano „Strategię Rozwoju Spółki na lata 2016-2020”, która nie została przyjęta przez Zgromadzenie Wspólników, pomimo monitowania o zatwierdzenie tego dokumentu, a także „Plan Naprawczy na lata 2021-2023. Strategia Rozwoju OBRUM” nie poddany pod głosowanie przez Radę Nadzorczą Spółki.

Spółka prognozowała przyszłą sytuację ekonomiczną w corocznie aktualizowanych pięcioletnich „Planach działalności OBRUM”, które sporządzano na podstawie polityki budżetowania GK PGZ.

OBSZAR

2. Zarządzanie Spółką i efektywność prowadzenia działalności gospodarczej

Opis stanu
faktycznego

Kapitał zakładowy spółki „OBRUM” wynosił 9.217,7 tys. zł²¹ i dzielił się na 184.354 udziały po 50 zł każdy, objęte przez: PGZ S.A. - 132.403 udziały (71,8%) o wartości 6.620,2 tys. zł, Polski Holding Obronny sp. z o.o. - 37.580 udziałów (20,4%) o wartości 1.879 tys. zł i pozostałych wspólników (osoby fizyczne) – 14.371 udziałów (7,8%) o wartości 718,5 tys. zł.

Spółka posiadała dwa udziały o wartości 2 tys. zł w „CENZIN” sp. z o.o. (0,2% kapitału zakładowego tej spółki²²). Kontrolowana jednostka nie posiadała spółek zależnych. Spółka wchodziła w skład GK PGZ.

(akta kontroli str. 16-16b, 21, 1521-1529)

[...] ²³, [...]:

- [...] ²⁴ i [...] ²⁵ - [...] ²⁶,

- [...] ²⁷,

- [...] ²⁸, [...].

bezpieczeństwa, inwestycyjna, CT/IT, cen transferowych, nadzoru właścicielskiego, współpracy w obszarze Zarządzania Kapitałem Ludzkim, ochrony informacji niejawnych, kontroli operacyjnej, zawierania umów oraz kształtowania wynagrodzeń członków Zarządów, społecznej odpowiedzialności, informacyjna, zarządzania prawami własności intelektualnej i kredytowa, komunikacji marketingowej. Regulamin: komitetu ds. bezpieczeństwa teleinformatycznego, komitetu inwestycyjnego.

²¹ Na dzień rozpoczęcia czynności kontrolnych, tj. 10 marca 2021.

²² Kapitał zakładowy spółki „CENZIN” na dzień 10 marca 2021 r. wynosił 980 tys. zł i dzielił się na 920 udziałów.

²³ [...].

²⁴ Umowa prowizyjna – zwana dalej: „umową prowizyjną z 2016 r.”

²⁵ Umowa prowizyjna i o świadczenie usług wsparcia – zwana dalej: „umową prowizyjną z 2018 r.”

²⁶ [...].

²⁷ W 2018 r. – dotyczyło opłat licencyjnych za 2017 r.

W kontrolowanym okresie nie wystąpiły przepływy finansowe na rzecz PGZ S.A. z tytułu dywidend i udziałów w zyskach oraz płatności z tytułu usług pozaprodukcyjnych.

(akta kontroli str. 35- 73, 83-105, 806, 1194-1199, 1410-1412, 1761-1763)

[...]:

– [...] ²⁹ [...] ³⁰ [...]

– [...]

W latach 2018-2020, Spółka poniosła koszty [...], w tym głównie z tytułu [...] ³¹, [...] ³².

W ramach [...], PGZ S.A., udzieliła kontrolowanej jednostce również [...] ³³ we wszystkich aspektach jej [...].

(akta kontroli str. 21-24, 31-73, 83-110, 806, 808-809, 1194-1199)

[...]

(akta kontroli str. 21-24, 83-110, 806, 808-809)

[...]

(akta kontroli str. 24, 83-105)

[...] ³⁴, [...]..

(akta kontroli str. 24, 811-827, 1194-1199)

Na mocy uchwał z 28 czerwca 2018 r. i 31 maja 2019 r., Zgromadzenie Wspólników Spółki „OBRUM” zaakceptowało wnioski Zarządu ³⁵ o pokrycie straty netto za 2017 r. w kwocie 3.089,1 tys. zł i 2018 r. w kwocie 3.340,3 tys. zł, z kapitału zapasowego. Zysk netto osiągnięty za 2019 r. w kwocie 1.094,6 tys. zł, na wniosek Zarządu ³⁶, poparty uchwałą Zgromadzenia Wspólników z 17 czerwca 2020 r. przeznaczono w całości na kapitał zapasowy (na cele rozwojowe Spółki) – odstąpiono od poboru dywidendy.

W odniesieniu do zysku netto za 2020 r. w kwocie 2.971,5 tys. zł, Zarząd Spółki ³⁷ zawnioskował o odstąpienie od poboru dywidendy i przeznaczenie zysku na kapitał zapasowy - na cele rozwojowe, a Rada Nadzorcza ³⁸ poparła ten wniosek (do dnia zakończenia czynności kontrolnych Zgromadzenie Wspólników nie podjęło stosownej uchwały).

Członek Zarządu i Prokurent wyjaśnili, że: „PGZ S.A. jako większościowy udziałowiec Spółki „OBRUM” nie akceptował odrębnie na piśmie propozycji Zarządu dotyczących pokrycia straty lub podziału zysku, lecz czynił to głosując podczas Zgromadzenia Wspólników nad wnioskiem Zarządu w tym zakresie.”

(akta kontroli str. 24, 1508-1529, 133-161, 809, 1530-1533)

²⁸ [...].

²⁹ [...].

³⁰ [...]

³¹ Katalog „Oferta PGZ dla Służb Mundurowych”.

³² „Międzynarodowy Salon Przemysłu Obronnego”.

³³ Sześć znaków słowno-graficznych.

³⁴ [...].

³⁵ Uchwały Zarządu Spółki „OBRUM” nr: 156 z 30 marca 2018 r. i 235/IV/2019 z 29 marca 2019 r.

³⁶ Uchwała Zarządu Spółki „OBRUM” nr 26/V/2020 z 20 marca 2020 r.

³⁷ Uchwała Zarządu Spółki nr 75/V/2021 z 5 marca 2021 r.

³⁸ Uchwała Rady Nadzorczej nr 146/V/2021 z 23 marca 2021 r.

Prezesem Zarządu Spółki „OBRUM” jest Bartłomiej Michałowski. Uprzednio funkcję tą pełnili: Elżbieta Wawrzynkiewicz, która zrezygnowała z zajmowanego stanowiska bez podania przyczyny i Marek Grochowski – do wygaśnięcia mandatu, tj. 31 maja 2019 r. Od 6 marca 2008 r., członkiem Zarządu jest również Tomasz Kurczek.

(akta kontroli str. 9, 806)

Bartłomiej Michałowski pełni jednocześnie funkcję Prezesa Zarządu „ENEFAI” sp. z o.o.³⁹

(akta kontroli str. 9, 15)

W latach 2018-2020, Spółka „OBRUM” realizowała na rzecz MON [...], w tym jedno w ramach Planu Modernizacji Technicznej Sił Zbrojnych⁴⁰, na podstawie umowy zawartej 15 grudnia 2017 r. z Inspektoratem Uzbrojenia⁴¹ [...] ⁴².

Przedmiotem pozostałych zamówień były m.in.: [...] ⁴³.

(akta kontroli str. 583-805, 1787-1793)

W okresie objętym kontrolą, w przypadku jednej umowy na [...] na rzecz MON, miało miejsce odstąpienie od umowy przez zamawiającego, tj. [...], co dotyczyło umowy z 28 września 2018 r.⁴⁴ na kwotę netto [...], na dostawę [...]. Umowa przewidywała nałożenie kar umownych za odstąpienie od jej realizacji z winy „OBRUM” w wysokości 10% wartości brutto przedmiotu umowy. Spółka nie wywiązała się z umowy w przewidzianym terminie, tj. do 3 grudnia 2018 r., co skutkowało odstąpieniem od umowy przez [...] i poniesieniem kary umownej [...] (opisanej w dalszej części wystąpienia pokontrolnego).

(akta kontroli str. 80, 671-684, 1071-1079, 1787)

2.8. Założenia wynikające z Planów działalności „OBRUM” w zakresie przychodów na lata 2018-2019 nie zostały zrealizowane. W 2018 r.⁴⁵ założono osiągnięcie przychodów netto ze sprzedaży i zrównane z nimi w wysokości [...], w tym przychody ze sprzedaży eksportowej w wysokości [...], natomiast faktyczne osiągnięte wartości wyniosły odpowiednio [...]. W 2019 r.⁴⁶ planowano osiągnięcie przychodów netto ze sprzedaży i zrównane z nimi w wysokości [...] oraz przychody ze sprzedaży eksportowej w wysokości [...] ⁴⁷, natomiast faktyczne osiągnięte wartości wyniosły odpowiednio [...].

Przyczyną osiągnięcia przychodów niższych niż planowane, było m.in.:

- w 2018 r. niezrealizowanie sprzedaży projektów rozwojowych dofinansowanych przez NCBiR, niezrealizowanie kontraktu na sprzedaż symulatorów kierowcy czołgu Leopard⁴⁸,
- w 2019 r. niezrealizowanie dostawy symulatorów kierowcy czołgu Leopard, niezrealizowanie dostawy JBR-15⁴⁹.

³⁹ Od 29 listopada 2019 r.

⁴⁰ Dalej: „PMT SZ”.

⁴¹ Dalej: „IU”.

⁴² Zamówienie z 2017 r.

⁴³ Zwany dalej: „PMG”.

⁴⁴ Umowa nr [...].

⁴⁵ Wg Planu działalności OBRUM Sp. z o.o. na lata 2018-2022

⁴⁶ Wg Planu działalności OBRUM Sp. z o.o. na lata 2019-2023

⁴⁷ W tym samym dokumencie zawarto zmniejszoną prognozę przychodów ze sprzedaży i zrównane z nimi w wysokości [...] niższą oraz nie ujęto w prognozie eksportu

⁴⁸ Opisane w dalszej części wystąpienia

⁴⁹ Platforma bezobsługowej jednostki radiolokacyjnej.

W 2020 r.⁵¹ założenia wynikające z Planów działalności „OBRUM” zostały zrealizowane, tj. osiągnięto przychody ze sprzedaży i zrównane z nimi wyższe [...] w stosunku do planowanych oraz nie planowano i nie zrealizowano na 2020 r. przychodów ze sprzedaży eksportowej.

(akta kontroli str. 1420-1461, 1512, 1518, 1527, 1535-1538)

Na mocy umów zawartych z PGZ S.A., Spółka zaciągnęła dwie pożyczki na kwotę łączną 8.800 tys. zł, tj. 28 listopada 2019 r. na kwotę 4.800 tys. zł (na pokrycie kosztów związanych z realizacją umów wykonywanych na rzecz MON) i 9 grudnia 2020 r. na kwotę 4.000 tys. zł (m.in. na zapłatę zobowiązań). Przyjęto zmienne oprocentowanie pożyczek, równe stopie procentowej [...], powiększonej o marżę w wysokości [...] dla pierwszej pożyczki i dwóch punktów procentowych dla drugiej pożyczki. Pożyczki spłacono terminowo⁵², a uiszczono odsetki wyniosły [...] do końca 2020 r. i [...] w I kwartale 2021 r.

(akta kontroli str. 11, 29, 106-108, 111-132, 879-886, 1194-1195, 1200-1201, 1413)

Spółka „OBRUM” nie zawierała z PGZ S.A. umów poręczenia kredytu.

(akta kontroli str. 29)

W latach 2018-2020, Spółka „OBRUM” nie osiągnęła wpływów finansowych z tytułu dokapitalizowania lub w formie zaliczek z MON/spółki matki.

(akta kontroli str. 11)

W badanym okresie, przychody ze sprzedaży ogółem⁵³ wzrastały z 37.479 tys. zł w 2018 r., 53.792 tys. zł w 2019 r. do 63.643 tys. zł w 2020 r., co oznaczało wzrost o 43,5% i 18,3% rok do roku.

W 2018 r. największy udział w przychodach ze sprzedaży ogółem [...] miały przychody ze sprzedaży na rzecz SZ. W 2019 r. stanowiły one [...], a w 2020 r. [...] przychodów ze sprzedaży ogółem. Przychody ze sprzedaży na rzecz SZ w 2019 r. w porównaniu do 2018 r. zmniejszyły się o [...], a w 2020 r. w porównaniu do 2019 r. wzrosły o [...], co wynikało z jednostkowego charakteru produkcji. Kontrolowana jednostka nie osiągała przychodów z realizacji PMT.

W latach 2019 i 2020 r., największy udział w przychodach ze sprzedaży ogółem wykazywały przychody ze sprzedaży w segmencie militarnym (bez sprzedaży na rzecz SZ), tj. [...]. Przychody te w 2019 r. w porównaniu do 2018 r. wzrosły o [...], a w 2020 r. do 2019 r. o [...], tj. ponad czterokrotnie⁵⁸.

Przychody ze sprzedaży w segmencie pozamilitarnym kształtowały się na podobnym poziomie i wynosiły: [...] w 2018 r., [...] w 2019 r. i [...] w 2020 r., jednakże ich udział w przychodach ze sprzedaży ogółem zmniejszał się z [...].

Przychody z PMG wynosiły 1.487 tys. zł w 2018 r., 1.049 tys. zł w 2019 r. i 1.220 tys. zł w 2020 r.

⁵⁰ Sprzedaż przesunięto na I kwartał 2020 r.

⁵¹ Wg Planu działalności OBRUM Sp. z o.o. na lata 2020-2024

⁵² [...]

⁵³ Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi.

⁵⁴ [...].

⁵⁵ [...].

⁵⁶ [...].

⁵⁷ W 2018 r. przychody ze sprzedaży w segmencie militarnym (bez sprzedaży na rzecz SZ) stanowiły [...] przychodów ze sprzedaży ogółem.

⁵⁸ Przychody ze sprzedaży w segmencie militarnym (bez sprzedaży na rzecz SZ) wynosiły: [...] w 2018 r., [...] w 2019 r. i [...] w 2020 r.

(akta kontroli str. 11)

Kontrolowana jednostka osiągnęła przychody z eksportu w 2018 r. – w kwocie [...] przychodów ze sprzedaży ogółem) i w 2019 r. – w kwocie [...]. W 2019 r. w porównaniu do 2018 r., przychody z eksportu zmniejszyły się o [...], a w 2020 r. [...]. Członek Zarządu i Prokurent wyjaśnili, że: „Podstawowym celem funkcjonowania Spółki „OBRUM”, która należy do spółek ujętych w wykazie przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym, jest udział w zapewnieniu bezpieczeństwa Polski. W związku z tym, podstawowym odbiorcą usług Spółki jest MON i SZ. „OBRUM” nie posiada własnych przedstawicielstw zagranicznych, a działania realizowane na rynkach zagranicznych koordynowane są przez spółkę dominującą PGZ S.A. (...) spółką dedykowaną do handlu zagranicznego w Grupie PGZ jest CENZIN sp. z o.o.”

(akta kontroli str. 1190)

Spółka prezentowała swoje produkty m.in. w trakcie uczestnictwa: w targach krajowych (np. w XXVII i XXVIII Międzynarodowym Salonie Przemysłu Obronnego⁵⁹ w Kielcach w 2019 r. i 2020 r.) i zagranicznych (np. IDEX w Abu Dhabi w Zjednoczonych Emiratach Arabskich w 2019 r.) oraz na międzynarodowych konferencjach (np. VIII Forum Przemysłów Obronnych Polski i Turcji). Udostępniała również PGZ S.A. materiały marketingowe i symulator proceduralny S-MS-20 dla mostu towarzyszącego MS-20 kr. „Daglezja” w celu ich zaprezentowania podczas targów: DSEI w Londynie w 2019 r. SIDTEF w Limie w 2019 r., czy Defence&Security DSE w Bangkoku w 2019 r.

Badaniem objęto sprawozdania z MSPO i korespondencję potwierdzającą prowadzenie rozmów handlowych z [...], a także ubieganie się o [...] i stwierdzono, że Spółka podejmowała działania na rzecz intensyfikacji eksportu.

(akta kontroli str. 11, 29-30, 887-1027)

Łączne przychody ze sprzedaży w segmencie militarnym⁶⁰ w kontrolowanym okresie wykazywały tendencję wzrostową, tj. w 2019 r. w porównaniu do 2018 r. zwiększyły się o [...], a w 2020 r. w porównaniu do 2019 r. o [...]. Produktami, które wartościowo dominowały w tym segmencie były: w 2018 r. maszyna inżynieryjno-drogowa MID [...] przychodów w tym segmencie) i Nowy Bojowy Pływający Wóz Piechoty [...], w 2019 r. dokumentacja techniczna T-72 [...] i rampy kolejowe [...], a w 2020 r. most MS-20S – wersja tropikalizowana⁶¹ [...] i JBR-15⁶² [...].

W segmencie pozamilitarnym dominowały przychody z umów najmu i dzierżawy pomieszczeń i gruntów należących do Spółki „OBRUM”, które wynosiły: w 2018 r. [...] przychodów w tym segmencie), w 2019 r. [...], a w 2020 r. [...].

Przychody z eksportu dotyczyły głównie sprzedaży symulatorów AGPT, ASPT – w 2018 r. [...] przychodów z eksportu), a w 2019 r. [...].

(akta kontroli str. 30, 1190)

Spółka eksportowała wyroby (z segmentu militarnego) [...] w kwocie [...] w 2018 r. [...] w 2019 r. [...]. Nie eksportowano wyrobów z segmentu pozamilitarnego.

Do ważniejszych kontraktów eksportowych należały: [...].

W latach 2018-2020, Spółka „OBRUM” nie zaniechała żadnych kontraktów eksportowych.

⁵⁹ Dalej: „MSPO”.

⁶⁰ Przychody ze sprzedaży w segmencie militarnym wraz ze sprzedażą na rzecz SZ.

⁶¹ Dotyczy rynków zagranicznych, na które były sprzedawane przez partnerów handlowych spółki „OBRUM”.

⁶² Platforma bezobsługowej jednostki radiolokacyjnej.

(akta kontroli str. 30, 807)

W 2018 r. Spółka „OBRUM” wykazała stratę: ze sprzedaży⁶³ w kwocie (-)3.060 tys. zł, z działalności operacyjnej⁶⁴ w kwocie (-)4.356 tys. zł, a także netto z całokształtu działalności⁶⁵ w kwocie (-)3.340 tys. zł, co skutkowało ujemnym: wynikiem EBIDTA⁶⁶ (-)909 tys. zł, marżą EBIDTA⁶⁷ (-)2,4% i wskaźnikiem rentowności sprzedaży⁶⁸ (-)12,5%. Wielkości właściwe⁶⁹ osiągnęły zaś wskaźniki: zadłużenia aktywów⁷⁰: 0,69 i płynności bieżącej⁷¹: 1,68.

(akta kontroli str. 807-808, 1508-1529)

Członek Zarządu i Prokurent wyjaśnili, że przyczyną poniesienia strat w 2018 r. było przede wszystkim niezrealizowanie zaplanowanych przychodów, przez brak sprzedaży [...] symulatorów kierowcy czołgu Leopard 2A4, wskutek niewywiązania się ze zobowiązań umownych niemieckiego podwykonawcy, a także wysokie koszty usług gwarancyjnych i obciążenia z tytułu kar umownych.

W celu poprawy wyników finansowych Spółki, m.in. podpisano umowy na dostawę [...] JBR-15, i dokonano zmian kadrowych na stanowiskach kierowniczych.

(akta kontroli str. 1191)

W następnych latach sytuacja finansowa Spółki uległa znacznej poprawie. W 2020 r. w porównaniu do 2019 r., dwukrotnie zwiększył się zysk: ze sprzedaży – o 5.134 tys. zł⁷² i z działalności operacyjnej⁷³ – o 2.051 tys. zł, a zysk netto wzrósł o 1.877 tys. zł (171,4%), tj. z 1.095 tys. zł do 2.972 tys. zł. Wynik EBITDA wyniósł odpowiednio 5.385 tys. zł i 6.814 tys. zł a marża EBITDA 10% oraz 10,7%.

O dobrej kondycji finansowej Spółki w tym okresie świadczył m.in. wskaźnik ROS, który kształtował się na bardzo wysokim poziomie – w 2019 r. 20,3%, a w 2020 r. 12,2%. Wskaźnik WZA w 2019 r. wynosił 0,72, a jego poziom wynikał głównie ze znacznego wzrostu zobowiązań krótkoterminowych - o 21.660 tys. zł (42,4%) w porównaniu do 2018 r. W 2020 r., wskaźnik ten uległ poprawie - wynosił 0,62. Wskaźnik płynności bieżącej w 2019 r. osiągnął optymalny poziom, tj. 1,52. W 2020 r., wskaźnik ten wynosił 2,07, co wynikało ze znacznego zmniejszenia zobowiązań krótkoterminowych, tj. o 34.678 tys. zł (47,6%).

(akta kontroli str. 807-808, 1508-1529)

W badanym okresie, przeciętne zatrudnienie⁷⁴ wzrosło z 171,9 etatu w 2018 r. i 177,2 etatu w 2019 r. do 185,1 etatu w 2020 r., a przeciętne miesięczne wynagrodzenie⁷⁵ z 5,3 tys. zł w 2018 r. i 2019 r. do 5,8 tys. zł w 2020 r. W 2019 r.

⁶³ Różnica pomiędzy przychodami netto ze sprzedaży i zrównanymi z nimi oraz kosztami działalności operacyjnej.

⁶⁴ Strata ze sprzedaży powiększona o pozostałe koszty operacyjne i pomniejszona o pozostałe przychody operacyjne.

⁶⁵ Strata z działalności operacyjnej powiększona o koszty finansowe i pomniejszona o przychody finansowe.

⁶⁶ Wynik z działalności operacyjnej plus amortyzacja.

⁶⁷ EBIDTA/przychody ze sprzedaży i zrównane z nimi.

⁶⁸ Dalej: „ROS”. Wynik ze sprzedaży/przychody ze sprzedaży.

⁶⁹ Dla wskaźnika WZA, graniczny poziom oscyluje w przedziale od 0,57 do 0,70, a dla wskaźnika płynności bieżącej od 1,2 do 2,0.

⁷⁰ Dalej: „WZA”. Kapitały obce (tj. zobowiązania i rezerwy na zobowiązania)/aktywa ogółem.

⁷¹ Aktywa obrotowe/zobowiązania krótkoterminowe.

⁷² Zysk ze sprzedaży w 2019 r. wynosił 5.132 tys. zł, a w 2020 r. 10.266 tys. zł.

⁷³ Zysk z działalności operacyjnej w 2019 r. wynosił 1.846 tys. zł, a w 2020 r. 3.897 tys. zł.

⁷⁴ Według sprawozdania GUS Z-06; przeciętne zatrudnienie w roku po przeliczeniu osób niepełnozatrudnionych na pełne etaty.

⁷⁵ Iloraz wynagrodzeń osobowych wg sprawozdania Z-06 (wraz z dodatkowymi wypłatami) oraz przeciętnego zatrudnienia.

w porównaniu z 2018 r., przeciętne zatrudnienie wzrosło o 3,1%, a wynagrodzenie pozostało bez zmian, zaś w 2020 r. w odniesieniu do 2019 r. zwiększeniu zatrudnienia o 7,9 etatu (4,5%) odpowiadał wzrost przeciętnego wynagrodzenia o 0,5 tys. zł (9,4%).

Produktywność zatrudnienia⁷⁶ w podanym okresie zwiększała się – wynosiła 218 tys. zł w 2018 r., 304 tys. zł w 2019 r. i 344 tys. zł w 2020 r., co wynikało ze znacznego wzrostu przychodów ze sprzedaży i zrównanych z nimi⁷⁷ (o 16.313 tys. zł, tj. 43,5% w 2019 r. do 2018 r. oraz o 9.851 tys. zł, tj. 18,3% w 2020 r. do 2019 r.).

W 2019 r., w porównaniu do 2018 r., dynamika produktywności zatrudnienia wynosiła 139,2% i wyprzedzała dynamikę wzrostu przeciętnego wynagrodzenia: 98,9%. Podobnie w 2020 r. w odniesieniu do 2019 r., dynamika produktywności zatrudnienia: 113,3% wyprzedzała dynamikę wzrostu przeciętnego wynagrodzenia: 110,4%.

(akta kontroli str. 11-12, 808, 1508-1529)

Stwierdzone
nieprawidłowości
OCENA CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

W ocenie NIK, Uchwały Zarządu o pokryciu straty netto za 2018 r. w kwocie 3.340,3 tys. zł i przeznaczeniu zysku za 2019 r. w kwocie 1.094,6 tys. zł na kapitał zapasowy (cele rozwojowe), były prawidłowo poparte uchwałami Zgromadzenia Wspólników, a odnośnie zysku za 2020 r. w kwocie 2.971,5 tys. zł uchwałą Rady Nadzorczej.

Po poniesieniu straty za 2018 r., Spółka podjęła działania naprawcze, które przyczyniły się do dwukrotnego zwiększenia w 2020 r. w porównaniu do 2019 r. zysku: ze sprzedaży i z działalności operacyjnej, a zysku netto o 171,4%. Wskaźniki ekonomiczne świadczyły o dobrej kondycji finansowej Spółki, co potwierdzało m.in. bardzo wysoki poziom wskaźnika ROS (20,3% w 2019 r. i 12,2% w 2020 r.), oczekiwany poziom WZA (0,72 w 2019 r. i 0,62 w 2020 r.) i optymalny poziom wskaźnika płynności bieżącej (1,52 w 2019 r. i 2,07 w 2020 r.).

Realizowanie przez Spółkę w latach 2018-2020 [...] umów na rzecz MON, spowodowało, że udział przychodów ze sprzedaży dla SZ w przychodach ze sprzedaży ogółem wynosił odpowiednio: [...]. Udział przychodów ze sprzedaży w segmencie militarnym w przychodach ze sprzedaży ogółem wzrastał [...], co świadczyło o intensyfikacji działań zgodnych z profilem Spółki. OBRUM podejmowała działania na rzecz intensyfikacji eksportu, a mimo to wykazywała niski udział przychodów z eksportu w przychodach ze sprzedaży ogółem [...] w 2018 r., [...] w 2019 r.) i [...] w 2020 r.

Przekazanie przez Spółkę do PGZ S.A. środków finansowych w kwocie [...], w tym głównie z tytułu usług pośrednictwa i usług wsparcia [...] oraz opłat za korzystanie z logo, a także praw własności intelektualnej i przemysłowej [...], nastąpiło zgodnie z zawartymi umowami prowizyjnymi.

⁷⁶ Iloraz przychodów ze sprzedaży i zrównanych z nimi oraz przeciętnego zatrudnienia.

⁷⁷ W 2018 r. wynosiły 37.479 tys. zł, w 2019 r. 53.792 tys. zł, a w 2020 r. 63.643 tys. zł.

3. Efektywność realizowania prac B+R i skuteczność podnoszenia poziomu jakościowego produktów i usług

Opis stanu faktycznego

Przychody ze sprzedaży wyrobów nowych lub ulepszonych, w 2019 r. w porównaniu do 2018 r. wzrosły o [...], a w 2020 r. w odniesieniu do 2019 r. o [...] ⁷⁸.

Wzrastały również nakłady na działalność innowacyjną ⁷⁹, tj. w 2019 r. w stosunku do 2018 r. o [...], a w 2020 r. odniesieniu do 2019 r. o [...] ⁸⁰.

Jednocześnie zmniejszały się nakłady na działalność B+R ⁸¹, tj. w 2019 r. w porównaniu do 2018 r. o [...], a w 2020 r. w odniesieniu do 2019 r. o [...] oraz ich udział w nakładach na działalność innowacyjną, tj. z [...] w 2018 r. i [...] w 2019 r. do [...] w 2020 r. Malala również liczyła projekty B+R realizowanych w Spółce, tj. z [...] w 2018 r. i [...] w 2019 r. do [...] w 2020 r. Projekty te były finansowane m.in. przez MON (w 2018 r. [...], w 2019 r. [...] i w 2020 r. [...], a także przez NCBiR (w 2018 r. [...], w 2019 r. [...] i w 2020 r. [...]).

Członek Zarządu i Prokurent wyjaśnili, że przyczyną zmniejszającej się liczby i wartości projektów B+R był głównie spadek zainteresowania IU MON finansowaniem takich rozwiązań na rzecz zakupu gotowych produktów, a także wymogi stawiane przez NCBiR dotyczące udziału środków własnych, kosztów kwalifikowanych i możliwości dysponowania efektami prac.

(akta kontroli str. 17, 1369)

W jednym przypadku Spółka posiadała prawa wyłączne na przedmioty własności przemysłowej – patent pod nazwą „Zawór kierunkowy z napędem elektrycznym”, a w dwóch dokonała zgłoszeń o uzyskanie takich praw – „Amortyzator ciemny zintegrowany w osi wahacza koła jezdnego” oraz „Modułowe zawieszenie hydropneumatyczne”.

(akta kontroli str. 17, 1369)

Poziom nakładów ponoszonych łącznie na prace B+R i innowacje stanowił w 2018 r. [...], w 2019 r. [...], a w 2020 r. [...] przychodów ze sprzedaży i zrównanych z nimi.

Z nakładów tych przypadło na środki własne ⁸² [...], a na środki obce ⁸³ [...].

(akta kontroli str. 17, 1028)

Do projektów B+R o najwyższej wartości w latach 2018-2020, należały projekty dotyczące:

- Wozu Wsparcia Bezpośredniego ⁸⁴ [...] – zadanie zaniechane,
- Platformy średniej (klasa 800 kg) BPL [...] – zadanie zaniechane,
- MSA Modułowy System Autonomii dla BPL [...],
- Nowego Bojowego Pływającego Wozu Piechoty NBPWP [...],
- dostawy oprogramowania podsystemu symulacji jednostki ogniowej dla przeciwlotniczego systemu raketowo-artyleryjskiego PILICA z wykorzystaniem oprogramowania VBS [...],

⁷⁸ W 2018 r. wynosiły [...], w 2019 r. [...], a w 2020 r. [...].

⁷⁹ W tym na B+R.

⁸⁰ W 2018 r. wynosiły [...], w 2019 r. [...], a w 2020 r. [...].

⁸¹ W 2018 r. wynosiły [...], w 2019 r. [...], a w 2020 r. [...].

⁸² Nakłady na działalność innowacyjną (w tym B+R) finansowane e środków własnych wynosiły: [...].

⁸³ Nakłady na działalność innowacyjną (w tym B+R) finansowane e środków obcych wynosiły: [...].

⁸⁴ Dalej: „WWB”.

- systemu szkolenia operatorów i obsługi BSP wraz z dokumentacją interaktywną ORLIK [...],
- symulatora kierowcy czołgu Leopard [...],
- dostawy platform JBR-15 zmodyfikowanych [...],
- systemu diagnostycznego MS-20 [...],
- wytworzenia oraz wdrożenia oprogramowania Symulacji Fizyki Podwozia Czołgu Leopard 2 (CHASSIS SOFTWARE)⁸⁵ [...].

(akta kontroli str. 18)

Termin realizacji sześciu z 10 wymienionych projektów, został przesunięty o okres [...] ⁸⁶, co wynikało z przyczyn niezależnych od Spółki, tj.:

- kilkukrotnych, wielomiesięcznych przerw w wykonywaniu zadań projektowych wskutek braku decyzji NCBiR o zatwierdzeniu składanych przez Spółkę opracowań⁸⁷,
- wnioskowania przez Lidera grupy lub Konsorcjum o wydłużenie terminu⁸⁸,
- opóźnień: w dostawach materiałów i usług kooperacyjnych⁸⁹, a także w realizacji umowy głównej⁹⁰, której „OBRUM” nie był stroną,
- niedotrzymania terminu realizacji umowy przez podwykonawcę w zakresie oprogramowania, co skutkowało odstąpieniem przez Spółkę od umowy i podjęciem się wykonania go we własnym zakresie⁹¹.

(akta kontroli str. 18, 1369)

W przypadku trzech z sześciu projektów, prolongowanie terminu zakończenia prac nastąpiło na podstawie sześciu aneksów. W odniesieniu do pozostałych trzech projektów nie zawarto stosownych aneksów, tj.:

- w przypadku jednego projektu⁹², z terminem założonym - październik 2021 r. i przewidywanym - październik 2022 r., zawarcie aneksu w umowie podwykonawczej⁹³ było uzależnione od wprowadzenia zmian do umowy głównej⁹⁴ (której „OBRUM” nie było stroną) w zakresie harmonogramu dostaw,
- w odniesieniu do kolejnego projektu⁹⁵, z terminem założonym - listopad 2018 r. i faktycznym - luty 2020 r., nie wystąpiły przesłanki umożliwiające aneksowanie umowy. Za nieterminową realizację umowy, Spółka zapłaciła karę umowną w kwocie [...] (co omówiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego),

⁸⁵ Dalej: „CHASSIS SOFTWARE”.

⁸⁶ [...].

⁸⁷ Projekt WWB.

⁸⁸ Projekty dot. Nowego Bojowego Pływającego Wozu Piechoty NBPWP (OBRUM nie było Liderem) oraz systemu szkolenia operatorów i obsługi BSP wraz z dokumentacją interaktywną ORLIK (OBRUM było podwykonawcą, nie było członkiem Konsorcjum).

⁸⁹ Projekt dot. dostawy platform JBR-15 zmodyfikowanych – [...].

⁹⁰ Projekt dot. CHASSIS SOFTWARE – OBRUM był podwykonawcą.

⁹¹ Projekt dot. symulatora kierowcy czołgu Leopard.

⁹² System szkolenia operatorów i obsługi BSP wraz z dokumentacją interaktywną ORLIK.

⁹³ Zawartej pomiędzy „OBRUM”, a Wojskowymi Zakładami Lotniczymi nr 2 w Bydgoszczy.

⁹⁴ Zawartej pomiędzy Konsorcjum w składzie: PGZ S.A., WZL nr 2 S.A., i PIT-RADWAR, a zamawiającym, tj. IU.

⁹⁵ Symulator kierowcy czołgu „Leopard”.

- w ostatnim projekcie⁹⁶, z terminem założonym - maj 2019 r. i przewidywanym - wrzesień 2021 r., zawarcie aneksu do umowy podwykonawczej, uzależnione było od uzgodnienia przez głównego wykonawcę (ZM „Bumar-Łabędy” S.A.) sposobu wykonania projektu modernizacji czołgów/symulatorów Leopard 2A4 do Leopard 2 PL i zawarcia przez niego aneksu do umowy głównej (z IU).

(akta kontroli str. 18, 263-264, 268-269, 1028-1029, 1036-1038, 1047-1049, 1053-1058, 1369-1370, 1541-1634)

3.3. W latach 2018-2020, zostały zaniechane dwa projekty dotyczące B+R, realizowane przez „OBRUM” w ramach umów zawartych 23 grudnia 2013 r. z NCBiR, na łączną kwotę [...], które dotyczyły:

- Wozu Wsparcia Bezpośredniego – Gepard⁹⁷ (bojowy, gąsienicowy pojazd opancerzony), umowa z 23 grudnia 2013 r. Spółka była liderem projektu, którego koszt określono ostatecznie na [...] (w tym dofinansowanie NCBiR [...], wkład własny [...]). Termin zakończenia projektu określono docelowo na 22 listopada 2024 r. NCBiR zobowiązało się w umowie udzielić „OBRUM” oraz pozostałym współwykonawcom finansowania na realizację projektu. Zgodnie z jej zapisami, wypowiedzenie umowy przez NCBR mogło nastąpić m.in. w sytuacji nieterminowego przedłożenia wniosku o płatność, niezapewnienia audytu projektu, wystąpienia nieprawidłowości w trakcie realizacji projektu, które uniemożliwiały dalszą realizację umowy. Ponadto, NCBiR był uprawniony do rozwiązania umowy w przypadku zaprzestania realizacji projektu przez wykonawcę lub współwykonawców, bądź realizowania go w sposób sprzeczny z umową, wykorzystania finansowania niezgodnie z przeznaczeniem, niezrealizowania zakresu rzeczowego projektu albo dokonania w nim zmian bez zgody NCBiR.

W piśmie z 23 grudnia 2019 r., MON poinformowało o odstąpieniu od nadzoru nad projektem, co wynikało ze zrezygnowania przez Sztab Generalny Wojska Polskiego z Wymagania Operacyjnego uwzględniającego potrzebę pozyskania dla SZ RP sprzętu wojskowego określonego w założeniach projektu WWB. W odpowiedzi z 13 stycznia 2020 r., a także w pismach z 3 marca 2020 r., 29 kwietnia 2020 r. „OBRUM” nie podzieliła stanowiska NCBiR, że dalsza realizacja projektu traci racjonalne uzasadnienie i podkreśliła, że pozostaje to w oderwaniu od postanowień umowy, której rozwiązanie wymaga porozumienia między stronami. Spółka podkreśliła również, że jest gotowa do zawarcia stosownego porozumienia, przy czym nie może ono skutkować powstaniem po stronie OBRUM strat finansowych, (Spółka żądała pokrycia wszystkich poniesionych kosztów, w tym również niekwalifikowanych), a także wskazała na brak decyzji co do dalszej realizacji projektu. W piśmie z 25 maja 2020 r., NCBiR wskazał na niezasadność dalszej realizacji projektu, który mógł być wdrożony tylko w strukturach Resortu Obrony Narodowej i wskazał na możliwość rozwiązania umowy za porozumieniem stron – czego nie dokonano do dnia zakończenia niniejszej kontroli.

NIK zauważa, że zawarta umowa, nie przewidywała możliwości zainicjowania jej rozwiązania z przyczyn wskazanych przez NCBiR.

Według raportu końcowego z realizacji projektu sporządzonego 22 grudnia 2020 r., całkowite koszty poniesione przez wszystkich wykonawców na realizację projektu wyniosły [...], w tym koszty kwalifikowane [...], z czego na środki otrzymane (i wydatkowane) z NCBiR przypadało [...]. Koszty (kwalifikowane i niekwalifikowane) poniesione przez Spółkę „OBRUM” wyniosły [...]

⁹⁶ CHASSIS SOFTWARE.

⁹⁷ Umowa nr DOBR-BIO4/017/13411/2013.

(na koszty kwalifikowane przypadają [...], w tym środki otrzymane (i wydatkowane) z NCBiR [...], a wkład własny „OBRUM” [...]).

Spółka otrzymała z NCBiR na realizację projektu dot. WWB środki w łącznej kwocie [...], z czego nie wydatkowała [...] – środki pozostają na rachunku bankowym Spółki, odsetki uzyskane do 31 marca 2021 r. wynoszą [...].

(akta kontroli str. 25-29, 197-318, 162-182, 501-566, 1750-1751, 1799-1809, 1824-1829)

- Platformy średniej (klasa 800 kg)⁹⁸ (Średnia Bezzałogowa Platforma Lądowa), umowa z 23 grudnia 2013 r. Spółka była liderem projektu, którego koszt określono na [...] (w tym dofinansowanie NCBiR [...], wkład własny [...]). Termin zakończenia projektu określono na 22 sierpnia 2023 r.

Jak w przypadku projektu WWB, NCBiR zobowiązało się w umowie do udzielenia „OBRUM” i pozostałym współwykonawcom finansowania na realizację projektu. Warunki wypowiedzenia lub rozwiązania umowy przez NCBiR również były podobne.

W piśmie z 26 września 2019 r., Dyrektor NCBiR poinformował Spółkę, iż przyszły potencjalny użytkownik końcowy zakwestionował zasadność realizacji dwóch autonomicznych platform (logistycznej i rozpoznawczej), co uniemożliwia wykonanie uzgodnionych założeń, wskutek czego wstrzymano finansowanie projektu. W tym samym piśmie dodał również, że na podstawie § 7 ust. 6 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 4 stycznia 2011 r. w sprawie sposobu zarządzania przez NCBiR realizacją badań naukowych lub prac rozwojowych na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa⁹⁹, podjął decyzję o przerwaniu realizacji projektu z uwagi na niecelowość jego dalszego wykonawstwa.

NIK zwraca uwagę, że umowa zawarta z NCBiR nie przewidywała możliwości zainicjowania jej rozwiązania z przyczyn wskazanych przez NCBiR.

W pismach z 28 października 2019 r., 3 grudnia 2019 r., 17 stycznia 2020 r., 20 listopada 2020 r., skierowanych do NCBiR, „OBRUM” wskazywał, że rozwiązanie umowy z 23 grudnia 2013 r. wymaga porozumienia między stronami, które jest w stanie zawrzeć, z zastrzeżeniem, że nie może ono skutkować powstaniem strat finansowych po stronie Spółki (Spółka żądała pokrycia wszystkich poniesionych kosztów, w tym również kosztów niekwalifikowanych). Ponadto, w piśmie z 7 sierpnia 2020 r., „OBRUM” wezwał NCBiR do przekazania ostatecznej decyzji w sprawie dalszej realizacji i rozliczenia umowy. W pismach z 18 listopada 2019 r., 12 października 2020 r., 11 grudnia 2020 r., NCBiR nie wykluczał możliwości rozwiązania umowy z „OBRUM” za porozumieniem stron, jednakże do zakończenia czynności kontrolnych, nie zakończono negocjacji w tej sprawie.

Jak wynika z raportu końcowego z realizacji projektu sporządzonego w dniu 30 stycznia 2020 r., całkowite koszty poniesione przez wszystkich wykonawców wyniosły [...], w tym koszty kwalifikowane wyniosły [...], z czego na środki otrzymane (i wydatkowane) z NCBiR przypadają [...].

Suma kosztów (kwalifikowanych i niekwalifikowanych) poniesionych przez Spółkę „OBRUM” wyniosła [...] (na koszty kwalifikowane przypadają [...], w tym środki otrzymane (i wydatkowane) z NCBiR [...], a wkład własny „OBRUM” [...]).

Spółka otrzymała z NCBiR na realizację projektu dot. Platformy średniej, środki w łącznej kwocie [...], z czego nie wydatkowała [...] – środki pozostają na rachunku bankowym Spółki, odsetki uzyskane do 31 marca 2021 r. wynoszą [...].

⁹⁸ Umowa nr DOBR-BIO4/083/13431/2013

⁹⁹ Dz.U. z 2011 r. Nr 18, poz. 91 uchylone z dniem 31 sierpnia 2020 r..

(akta kontroli str. 25-29, 183-196, 319-500, 567-582, 828-878, 1750-1751, 1794-1798, 1824-1829)

W latach 2018-2020, nie wystąpiły przypadki ostatecznego nieodebrania przez zamawiającego wyrobów wytworzonych przez Spółkę „OBRUM”.

(akta kontroli str. 76)

[...] ¹⁰⁰, [...] ¹⁰¹ [...] ¹⁰² [...] ¹⁰³ [...] ¹⁰⁴ [...] ¹⁰⁵ [...] ¹⁰⁶ [...] ¹⁰⁷, [...].

(akta kontroli str. 1032, 1371, 1505, 1507)

[...].

Wyjaśniono również, że: „... w projektach badawczo-rozwojowych dla SZ RP występuje praktyka przerabiania prototypu na egzemplarz próbny, a następnie na pierwszy egzemplarz seryjny.”

(akta kontroli str. 1749,1752)

[...]:

- [...] ¹⁰⁸ [...]

- [...]

(akta kontroli str. 76-79, 1032-1033, 1120-1188, 1192-1193, 1505, 1758-1760)

[...]

Badaniem objęto dwie kary umowne w kwocie łącznej [...], w tym:

- w kwocie [...] w 2020 r., [...] ¹⁰⁹. Przyczyną poniesienia kary umownej było niedotrzymanie terminu realizacji umowy i brak podejmowania działań zmierzających do wypełnienia obowiązków wynikających z umowy przez podwykonawcę odpowiedzialnego za opracowanie oprogramowania do symulatorów kierowcy czolgu. Kontrolowana jednostka odstąpiła od umowy zawartej z podwykonawcą i podjęła się wykonania oprogramowania we własnym zakresie.

Spółka uiściła również odsetki ustawowe za nieterminowe rozliczenie zaliczki w kwocie [...], będące konsekwencją opóźnionej realizacji umowy.

- w kwocie [...] w 2019 r., z tytułu odstąpienia przez [...], od umowy dotyczącej dostawy [...] ¹¹⁰, w związku z niewykonaniem przez Spółkę zobowiązania w określonym terminie. Niedotrzymanie umownego terminu wynikało ze spiętrzenia prac w Spółce i zakładach kooperujących, których nie można było wcześniej przewidzieć, co spowodowało wycofanie się części podwykonawców z terminowej realizacji zleceń i konieczność poszukiwania innych dostawców. [...] te zostały sprzedane Zamawiającemu w 2019 r., w wyniku realizacji nowej umowy ¹¹¹, co skutkowało uzyskaniem przychodów w kwocie [...].

¹⁰⁰ [...].

¹⁰¹ [...].

¹⁰² [...].

¹⁰³ [...].

¹⁰⁴ [...].

¹⁰⁵ [...].

¹⁰⁶ [...].

¹⁰⁷ [...].

¹⁰⁸ [...].

¹⁰⁹ [...].

¹¹⁰ [...].

¹¹¹ [...].

(akta kontroli str. 18, 80, 671-684, 1030, 1059-1087, 1543-1544, 1701-1741, 1506, 1810-1816)

Na dzień 31 grudnia 2020 r., toczyły się [...] postępowania sporne dotyczące realizacji przez Spółkę umów (w tym głównie kar umownych) na kwotę łączną [...]. Objęty badaniem pozew z 30 listopada 2018 r. został złożony przez „OBRUM” oraz [...] o zapłatę [...] jako nienależnie pobranej w 2017 r. kary umownej oraz miarkowanie kary umownej [...]. Przedmiotem sporu była nieterminowa dostawa [...]¹¹², wynikająca (według pozwu) z ujawnienia w trakcie odbioru ostatecznego usterki, [...].

W wyniku procesu sądowego, [...].

Spółka „OBRUM” wyegzekwowała w 2017 r. od podwykonawcy karę umowną w kwocie [...] (plus odsetki w rozliczeniu zaliczki w kwocie [...]), która jest przedmiotem postępowania sądowego.

(akta kontroli str. 80, 1088-1107, 1544-1545, 1742-1746)

Na koniec poszczególnych lat, Spółka wykazywała środki trwałe w budowie w kwotach: 2018 r. - 239,9 tys. zł, 2019 r. - 445,7 tys. zł i 2020 r. - 510,4 tys. zł¹¹³.

Nakłady inwestycyjne ponoszono głównie na: [...]¹¹⁴ [...].

Badaniem objęto zadania inwestycyjne o najwyższej wartości w każdym roku¹¹⁵, tj. dotyczące: [...] i stwierdzono, że:

- dwa z nich zrealizowano terminowo, a jedno z opóźnieniem wynoszącym [...] miesięcy – [...]¹¹⁶, co wynikało z niewykonania zadań przez podwykonawcę,
- nakłady poniesione na dwa zadania mieściły się w planowanych wielkościach, a trzecie – [...] zostały przekroczone o [...]¹¹⁷, co wynikało z dodatkowych prac związanych z testami oprogramowania,
- w wyniku inwestycji: [...].

(akta kontroli str. 81-82, 1031, 1108-1119, 1202-1248, 1376-1381, 1384-1385, 1400-1409, 1499-1504, 1750)

Stwierzone
nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

W ocenie NIK, Spółka podejmowała skuteczne działania zmierzające do zwiększenia przychodów ze sprzedaży wyrobów nowych lub ulepszonych, które spowodowały ich dwukrotny wzrost w 2019 r. w porównaniu do 2018 r. i sześciokrotny w 2020 r. do 2019 r. Zgodnie z profilem działalności Spółki, wzrastały nakłady na działalność innowacyjną – [...], jednakże zmniejszyły się nakłady na działalność B+R – [...], co wynikało m.in. ze spadku zainteresowania MON.

Termin realizacji sześciu z 10 projektów o największej wartości, został przesunięty o okres od trzech miesięcy do pięciu lat i 11 miesięcy, jednakże w ocenie NIK, wynikało to z przyczyn niezależnych od Spółki.

¹¹² [...].

¹¹³ Według konta „083” – środki trwałe w budowie.

¹¹⁴ Koszty tego zadania jako pracy rozwojowej były gromadzone na koncie 641-13 (Rozliczenia międzyokresowe) i po zakończeniu zadania zostały przeniesione na konto 083-07-01 (Środki trwałe w budowie) – w dniu 31 grudnia 2020 r.

¹¹⁵ [...].

¹¹⁶ [...].

¹¹⁷ Planowane nakłady wynosiły [...].

Przypadki zaniechania dwóch projektów B+R realizowanych na podstawie umów zawartych z NCBiR, dotyczące WWB i Platformy Średniej, nastąpiły wskutek zmiany potrzeb SZ. NIK zauważa, że skutkowało to poniesieniem przez „OBRUM” nakładów w kwocie łącznej [...] (koszty kwalifikowane i niekwalifikowane), a negocjacje dotyczące warunków rozwiązania umów nie zostały zakończone.

[...].

W ocenie NIK, kary umowne poniesione przez Spółkę, w jednym z sześciu przypadków [...], wynikały z niedotrzymania terminu realizacji umowy przez podwykonawcę, co skutkowało karą w kwocie [...], a w drugim przypadku [...] z nieprzewidywalnego spiętrzenia prac w Spółce i u kooperantów, co spowodowało odstąpienie od umowy i karę w kwocie [...]. NIK zauważa, że wymienione rampy kolejowe zostały ostatecznie sprzedane, co pozwoliło uzyskać przychody w kwocie [...].

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, NIK nie formułuje uwag ani wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Katowice, dnia 24 czerwca 2021 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

Kontroler

Izabela Pilarek

Gł. Specjalista kontroli państwowej

.....